

УДК 61(09):016:929(477.54)

ХАРКІВСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОЛЕКСАНДРА ВАСИЛЬОВИЧА МЕЛЬНИКОВА

Робак Ігор, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету.

Демочко Ганна, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету.

Анотація

У статті висвітлюється наукова діяльність Олександра Васильовича Мельникова із застосуванням нових джерел – документів архіву Харківського національного медичного університету. На основі аналізу документів відтворено життєвий шлях вченого у Харкові. Як результат, авторам вдалося відтворити сторінки біографії О. Мельникова, які у літературі до сьогодні подавалися помилково.

Ключові слова: О.В. Мельников, особова справа, хірург, Харківський медичний інститут.

ВСТУП

Бурхливий розвиток медичного краєзнавства, який спостерігається сьогодні, невпинно приводить дослідників у цій галузі до роботи на ниві медичної біографістики. Наразі, доробок вітчизняних і російських дослідників щодо постаті видатного хірурга Олександра Васильовича Мельникова, є, безперечно, солідним, але не досконалим. *Мета даної статті* – висвітлити наукову діяльність О.В. Мельникова із застосуванням документів архіву Харківського національного медичного університету, де працював вчений, оскільки раніше подібні джерела до досліджень не залучалися.

РЕЗУЛЬТАТИ (основний текст роботи)

Останні розвідки з цієї проблематики вкрай малочисельні. Можна згадати лише статтю М. Кнопова та В. Таранухи у журналі «Хірургія», яка вийшла з нагоди 120-річчя з дня народження вченого [1], де коротко подані основні моменти життя та діяльності Олександра Васильовича. Усі інші розвідки, які були виконані за радянських часів, втратили актуальність через свою заідеологізованість та односторонність [2, 3, 4]. Переважно статті видавалися у чергові ювілейні дати та суттєво нових даних не містили. Цікаво, що дві з них написані його сином, Рюриком Олександровичем, відомим у Росії онкологом, також не містять відомостей з архіву ХНМУ, оскільки нащадки вченого, а саме онука російська актриса Анастасія Мельникова, у 2012 році самі зверталися до Харкова за допомогою відтворити прогалини у житті та діяльності Олександра Васильовича.

Тобто, на сьогодні склалася потреба у відтворенні біографії Олександра Васильовича Мельникова із залученням нових джерел та літератури.

Олександр Васильович Мельников народився 30 червня 1889 року в родині селян, як він зазначав у своїй особистій справі [5, арк. 1]. У солідному ювілейному виданні «Історія Харківського державного медичного університету. 200 років» дата народження О. В. Мельникова подана неправильно – він «помолодшав» на 10 років [6, с. 89]. Що ж до родини вченого, то фундаментальний російський сайт «Всероссийское Генеалогическое Древо» (дані сайту базуються на архівних документах) доводить зовсім «неселянське» походження Олександра Мельникова. Так, його батько Василь Васильович Мельников був третім за статком торгівцем у Мезені, мав декілька магазинів, де продавалася бакалія та товари мануфактурного виробництва. У нього також був колісний пароплав «Мезенець» та невеличкий цегляний завод [7]. Авторитет Василя Мельникова був настільки великим у містечку, що його навіть обирали міським головою, а у 1918 році висунули делегатом Другого губернського з'їзду Рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів, на який він через власні міркування не поїхав. Сам же О. Мельников у своїй анкеті зазначав, що батько був селянином Вологодської губернії Кубанської волості села Папіно. Працював Василь Мельников робітником у типографії в Архангельську, потім був «приказчиком», а з 1906 року займався торгівлею, права на яку лишився у 1917 році [5, арк. 5]. Інших відомостей про батька не міститься. Помер Василь Мельников 7 березня 1924 року. Весь цей час – з 1917 по 1924 рік – родина знаходилася на утримуванні Олександра, а після смерті батька Мельников утримував матір Марію Андріївну, яка не працювала [там само]. Скоріше за все його єдиний син Олександр не хотів розголошувати таку інформацію про батька, адже у роки «червоного терору» саме ця категорія населення підпадала під «ворогів народу», а наслідки могли відгукнутися навіть через багато років. Та й сам Олександр міг втратити своє «зіркове майбутнє» через підприємницьку діяльність батька.

Після закінчення гімназії у рідному Архангельську, Олександр у 1909 році вступив до Військово-медичної академії у Петербурзі на медичний факультет [5, арк. 3]. Вже тут молодий Мельников виявив хист до хірургії й очолив на четвертому курсі місцевий хірургічний гурток під загальним керівництвом професора М. О. Вельямінова [1, с. 74]. А під час літніх канікул 1912 року навіть їздив до Німеччини у Берлін відвідувати лекції з хірургії та анатомії [5, арк. 3]. На останньому курсі Мельников був призначений асистентом професора В. Шевкуненка на його лекціях та практичних заняттях на тваринах, що свідчить про високий рівень поваги та довіри професора до свого учня. Закінчив академію Олександр «першим по успіхах» 1 червня 1914 року та отримав премію Буше. Наступна премія чекала О. Мельникова за дослідження анатомії бартолінієвих залоз, виконане ще під час навчання в академії. 14 березня 1915 році академія присудила О. Мельникову премію Маторіна у розмірі 300 рублів [5, арк. 12].

За час навчання Мельников обзавівся сім'єю – одружився на Корховій Наталії Іванівні (із сім'ї лікарів), мав доньку Тамару та сина Олега. До речі, щодо дати народження сина, то в особистій справі, датованій 1927 роком, Мельников пише, що має доньку 15 років (Тамара) та синів тринадцяти (Олег)

та двох (Рюрик) років, тобто рік народження першого сина – 1914, а у інших джерелах – 1912 рік. Вірогідніше за все, особиста справа має помилку [5, арк. 8 зв.].

Під час війни О. Мельников перебував на фронті – від старшого лікаря пройшов до начальника Першого резервного хірургічного шпиталю у Прилуках Полтавської губернії [5, арк. 4]. Туди він був призначений 16 серпня 1916 року і майже два роки був завідувачем відділення трьох шпиталів загальною кількістю 1000 ліжок. За цей час молодий хірург значно збагатив своє уявлення про військово-польову хірургію, сформував власне бачення проблем, з якими стикався на фронті, та вдосконалив свої практичні навички у сфері оперативної хірургії й топографічної анатомії. На відповідну кафедру Військово-медичної академії і повернувся Мельников 1 грудня 1917 року на посаду прозектора [5, арк. 4]. Керував кафедрою тоді професор В. Шевкуненко. За свої досягнення Мельникова у 1918 році обрали дійсним членом хірургічного товариства ім. Пирогова, і це ще без захисту дисертації! З 1919 р. по 1923 р. Олександр Мельников виконував обов'язки секретаря цього товариства [5, арк. 12 зв.].

Влітку 1919 року, під час нападу генерала Юденича на Петроград, О. Мельников працював у Червоному Хресті, де терміново готував сестер, та одночасно чергував [5, арк. 6].

Наступного, 1920-го року, Мельников захищає докторську дисертацію "О хирургической анатомии реберно-диафрагмального синуса". 25 грудня 1920 року йому присудили ступінь доктора медичних наук [5, арк. 5]. Треба зазначити, що для молодого хірурга-науковця переламні воєнні та революційні роки були надзвичайно складними. Як згадує О.В. Мельников у своїй промові на відкритті засідання першого Всеукраїнського з'їзду хірургів, особливо удару зазнала тоді медична преса, зокрема хірургічного спрямування. І без того малочисельні журнали, які об'єднували наукову спільноту, перебували у кризі. У 1914 році закривається журнал «Хірургія», з переривами виходить «Хірургічний архів Вельямінова», а у 1916 році взагалі припиняє своє існування, бо Вельямінов зазнав величезних матеріальних збитків, видаючи журнал [8, с. 377–402]. Вже у 1918 році медична періодика неприпустимо згортається, що свідчить про глибоку кризу, яку вона переживала у революційні роки. Усі надбання хірургічної науки «консервуються» у холодних, неопалювальних лікарнях, де хірурги намагаються створювати групи та обмінюватися практичним досвідом [9, с. 4]. Саме у таких умовах інформаційного "голодування" проводив Олександр Мельников своє дисертаційне дослідження. Не зважаючи на важкі умови, дисертація вченого мала успіх.

Після захисту докторської дисертації, з 1 березня 1921 року Олександр Мельников працював асистентом, а згодом і приват-доцентом у клініці хірурга Сергія Петровича Федорова – багатогранного хірурга, високоосвіченого вченого та чудового вчителя. Співпраця з велетнями хірургії – Федоровим та Шевкуненком – дали О. Мельникову ґрунтовну теоретичну та клінічну підготовку, спрямували подальший рух вченого у хірургії.

Вже у 1923 році для О. Мельникова відкриваються нові горизонти – взимку він переїжджає до Харкова, де 18 лютого його одногосно обирають професором, завідувачем кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Харківського медичного інституту на ставку 197 рублів на місяць [5, арк. 4 зв.]. Оселився професор зі своєю сім'єю на площі Комсомольця у будинку 11, квартира 2 (сучасний район Дзеркального струменю). Перша вступна лекція професора на новій посаді завідувача кафедрою була прочитана 10 червня 1923 року [10, с. 2]. З 1 жовтня цього ж року О. Мельников суміщує професорську діяльність з посадою завідуючого хірургічної клініки Всеукраїнської Рентгенівської академії (з 1925 року – Український Рентген-Радіологічний Інститут), де він отримував ще 42 рублі [5, арк. 10 зв.].

Приїхавши до Харкова, О. Мельников одразу поринає у наукову царину міста. З 1924 року він стає членом Харківського медичного товариства, а з 1930 року був співголовою хірургічної секції ХМТ [5, арк. 12 зв.]. У цьому ж році Олександра Мельникова вводять до складу постійної Всеукраїнської комісії з боротьби із злякисними пухлинами Наркомздорв'я України.

Робота О. Мельникова на кафедрі розпочала час його формування не тільки як хірурга, а й як організатора науки та педагога. У підрозділі на той час працювало тринадцять осіб, серед яких було два аспіранти [10, с. 6]. Для того, щоб підтримувати наукову активність співробітників кафедри, під керівництвом О.В. Мельникова щомісяця проходили наукові кафедральні конференції. О. Мельников заслуховував доповіді колег, які обов'язково повинні були супроводжуватися демонстрацією препаратів, малюнками та діаграмами. Кожна доповідь піддавалася критиці як з боку змісту матеріалу, так і з боку форми його викладення. Тільки після обговорення доповідей на кафедрах працівники виступали з ними на засіданні Харківського медичного товариства, або на з'їздах. Контролювалася О. Мельниковим і викладацька діяльність. На тих самих наукових засіданнях кафедри О.В. Мельников призначав колегам теми лекцій, які вони мають прочитати для співробітників, ніби як для студентів. При цьому доповіді були різного рівня складності – для студентів третього курсу давалися елементарні знання, а п'ятикурсникам – поглиблені, із залученням інформації з нової літератури [10, с. 20-21]. Таким чином, під керівництвом Мельникова навчальна та наукова діяльність кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії відповідала останнім вимогам часу.

З 19 липня по 20 вересня 1928 року Олександр Мельников перебував у науковому відрядженні у Німеччині, міста Берлін та Баденвейлер [5, арк. 5 зв.]. Цікаво, що відправлений у відрядження Мельников був від Наркомпросу, однак фінансування на цей рахунок не отримав, тому у цю подорож Мельников рушив за власний кошт.

Подальша кар'єра Мельникова схожа більше на круті сходи – за короткий термін часу його переводять з однієї посади на іншу, вищу. Так, у 1928 році О. Мельников організував онкодиспансер (до речі, перший у всьому Радянському Союзі) і був його директором протягом року. У 1929 році О. Мельникова обирають почесним членом з'їздів хірургів Північнокавказького

краю. Цього ж року вченого одноставно обирають професором на кафедру хірургічної патології з клінікою, якою він завідував три роки.

О. Мельников, як визнаний авторитет у хірургії, стає редактором деяких наукових журналів, активно друкує власні статті. У 1928 році (а не у 1929, як вказано в особовій справі Мельникова [5, арк. 12 зв.]), він входить до складу редакційної колегії журналу «Вопросы онкологии» [11]. До речі, дата виходу журналу також є однією з помилок російських дослідників М. Кнопова та В. Таранухи. «Вопросы онкологии» почали виходити у 1928 році, а не у 1922, як зазначається у статті вищезгаданих авторів [1, с. 76]. Адже у першій книзі першого номеру журналу за 1928 рік чітко вказано: *«Достижению этой цели [борьбе с онкологическими заболеваниями – авт. И. Р., Г. Д.] и призван служить наш нарождающийся журнал – «Вопросы онкологии»* [11]. Тобто видання 1928 року – це перше видання журналу, а про 1922 рік навіть не йшлося.

У липні 1932 році Мельникова переводять на кафедру шпитальної хірургії, яка базувалася у першій радянській лікарні та дають йому відділення на 120 ліжок. Наркомздор'я України цього року нагородило професора О. Мельникова почесною грамотою за досягнення у розробці проблем хірургії та онкології [5, арк. 13]. На цей час Мельников мав солідну по харківським міркам наукову школу – під керівництвом професора вийшло 70 наукових праць його підлеглих, він керував докторськими дисертаціями на кафедрі оперативної хірургії та топографічної анатомії (захистилися у перші роки І. Фасрман, С. Мінкін, подана до Укрглавнауки дисертація Б. Брандсбурга, закінчені дисертації П. Кутоманова та Я. Гальперіна). П'ять його учнів працювала професорами у різних вишах України та Радянського Союзу [5, арк. 13 зв.].

На жаль, фахові успіхи професора не поєднувалися у Олександра Васильовича із шанобливим ставленням до пацієнтів і співробітників. За даними опитувань пацієнтів лікарні саме О.В. Мельников викликав найбільш прохолодні характеристики: *«Единственным диссонансом в ряду хвалебных отзывов – это записи в отношении проф. Мельникова – зав. хирургическим отделением, характеризующие его с точки зрения недостаточной чуткости и внимательности как по отношению к пациентам, так и в отношении врачебно-ординаторского персонала»* [5, арк. 117].

За 1934–1936 роки О. Мельников багато перебував у наукових відрядженнях. Так, 1934 року він їздив до Дніпропетровська на конференцію з невідкладної хірургії, до Москви з питань «методу викладання хірургії», до Ленінграду на конференцію з питань гострого апендициту, у 1935 році – до Києва на конференцію молодих вчених, до Москви на засідання хірургічного з'їзду, до Ленінграду, до Тифлісу на з'їзд хірургів, у 1936 році – до Ленінграду з приводу 125-річного ювілею ХМІ, до Києва, до Ростова на з'їзд хірургів, до Москви для участі в «анаеробній нараді» [5, арк. 71, 83, 85, 87, 94, 96].

Наукові досягнення О. Мельникова та співробітників клініки шпитальної хірургії були надзвичайно високо оцінені керівництвом Харківського медичного інституту. Так, на науковій сесії ХМІ, що проходила 28-29 березня 1936 року, клініка виступила з п'ятнадцятьма доповідями та десятьма

демонстраціями у галузі гострих хірургічних захворювань черевної порожнини. Як зазначалося у розпорядженні директора ХМІ Д.С. Ловлі, «виявилася вперта робота всього колектива», яку зміг правильно організувати О. Мельников [5, арк. 36]. Цікавість до сесії виявили науковці з Москви, Сімферополя, а от співробітники суміжних кафедр, на жаль, «не приділили достатньої уваги сесії, хоча їхня участь у сесії була б дуже корисна для нашої спільної справи» [там само]. По закінченню сесії Д.С. Ловля висловив подяку О. Мельникову та колективу клініки за плідну наукову роботу та збільшив асигнування на науку до 11 тисяч карбованців [там само].

4 серпня 1939 року О. Мельникова призначають завідуючим кафедрою факультетської хірургії ХМІ [5, арк. 40, 137], якою раніше керував В.М. Шапов. Того в той час повернули до Військово-медичної академії очолити хірургічну клініку [12]. Робота О. Мельникова у 1939–1940 роках також була сповнена науковими відрядженнями – Москва, Київ, Ленінград, Львов – усюди професор виступав із власними дослідженнями та брав із собою учнів. Популярність О. Мельникова зростає, про що не можуть не помітити у Військово-Морській медичній академії. До Харкова 23 січня 1941 року приходять лист від Всесоюзного комітету у справах вищої школи (ВКШ) про призначення Мельникова начальником кафедри шпитальної хірургії з проханнями висловитися із цього питання і підшукати нового завідуючого кафедрою факультетської хірургії ХМІ [5, арк. 175]. Тобто, навіть не даючи можливості висловити думку директорові ХМІ, подальшу долю професора Мельникова було вже вирішено. І не дивлячись на категоричну відмову директора ХМІ А.М. Гаспаряна [5, арк. 174], наказом № 388/к від 7 лютого ВКШ призначає О. Мельникова начальником кафедри у Військово-Морській медичній академії [5, арк. 184]. Через це О. Мельников від'їжджає у відрядження (одночасно, робить доповідь у Москві) для вирішення ряду питань щодо нового призначення [там само]. Наказом директора ХМІ А. Гаспаряна за № 88-уч. від 15 березня 1941 року Олександра Васильовича Мельникова звільняють з посади завідуючого кафедрою факультетської хірургії [5, арк. 185]. До речі, стаття М. Кнопова та В. Таранухи знову має хиби у цьому відношенні – за їхніми даними Мельников почав працювати у Ленінграді вже у листопаді 1940 року. Як бачимо з особової справи, в цей час Мельников ще працював у Харкові, а, наприклад, у період з 26 листопада по 5 грудня 1940 року перебував у Львові на засіданні, присвяченому пам'яті проф. Пирогова, де робив доповідь щодо газової інфекції [5, арк. 40, 166].

З весни 1941 року життєвий шлях Олександра Мельникова пов'язаний з Ленінградом, хоча професор постійно підтримував зв'язки з Харковом, брав участь у наукових конференціях тощо.

Як згадували його учні О.В. Мельникова *«на заключительной лекции нам, студентам, А. В. Мельников поделился мыслью о том, как определить, кто есть хороший хирург, если потребуется рекомендовать больному и его семье. — Нет, не тот, кто произвел самое большое количество особо сложных операций. Успех тут зависит от очень многих причин, не от самого хирурга: какие больные поступают в этот стационар в соответствии с организацией*

здравоохранения в данной местности, от состояния анестезиологической службы в данной больнице, от уровня технического обеспечения, от наличия средств послеоперационного лечения и т. д. Истинно хороший хирург — тот, кто правильно отказался от операции. Тот, кто сумел понять, что отказ полезнее именно для этого больного, чем операция. Надо отлично знать, что может и что не может дать операция в данный момент» [13, с. 223]. Такі слова свідчать не тільки про блискучого хірурга, клініциста, а й про людину, яка виважено підходить до кожного свого кроку, прогножуючи результат набагато уперед, адже ціна цьому – людське життя. Цього вчив професор і своїх учнів...

Здається, що у помилках відтворення біографії О. Мельникова можна поставити крапку. Однак для авторів статті стала відомою ще одна невідповідність, яка трапилася нещодавно. У довідниковому виданні «Улицы и площади Харькова» Леонід Іванович Мачулін подає такі відомості, що харківська вулиця Мельникова начебто названа на честь Олександра Васильовича [14, с. 254–255]. Аж ніяк не принижуючи значення постаті О. Мельникова для харківської медицини, зазначимо, що насправді вулиця названа на честь Ювеналія Дмитровича Мельникова – одного з перших активних пропагандистів марксизму на Україні, який певний час працював у робітником залізничних майстерень у Харкові [15, с. 189; 16]. Також не складає великих зусиль підняти документи і подивитися, що перейменування відбулося 10.03.1923 р., коли не пройшло і місяця з обрання О. Мельникова професором до Харківського медичного інституту [15, с. 189]. Такі дані дозволяють стверджувати повну безпідставність матеріалу викладеного Л. Мачуліним. Відзначимо, що вміщена біографічна довідка про Мельникова також подана з помилками, які стандартно «подорожують» з одного джерела до іншого.

ВИСНОВКИ ТА НАПРЯМИ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Отже, як бачимо, харківський період життя та діяльності О.В. Мельникова має деякі невідповідності у студіях сучасних науковців. Цей відрізок часу ряснів «білими плямами» та помилками у поданні відомостей. Сьогодні авторам вдалося реконструювати справжню хронологію подій на основі архівних документів та відтворити життєвий шлях відомого вченого на харківській землі. Надалі дослідження можна продовжити ґрунтовним вивченням діяльності О. Мельникова у Ленінграді, щоб скласти цілісну картину життя та діяльності вченого.

Література

1. Кнопов, М. К 120-летию со дня рождения Александра Васильевича Мельникова / М. Ш. Кнопов, В. К. Тарануха // Хирургия. – 2009. – № 6. – С. 74 – 76.
2. Петров, В. А. Александр Васильевич Мельников (К 90-летию со дня рождения) / В. А. Петров, Н. С. Тимофеев, Е. М. Гусева // Вестник хирургии. – 1979. – № 9. – С. 138 – 140.
3. Мельников, Р. А. Александр Васильевич Мельников (К 100-летию со дня рождения) / Р. А. Мельников // Клиническая хирургия. – 1989. – № 6. – С. 78 – 79.

4. Мельников, Р. А. Александр Васильевич Мельников (К 100-летию со дня рождения) / Р. А. Мельников // Вестник хирургии. – 1990. – № 7. – С. 140 – 142.
5. Державний архів Харківської області (ДАХО) ф. Р-1584, оп. 9, спр. 1434
6. Історія Харківського державного медичного університету. 200 років. – Х. : ВПЦ «Контраст», 2005. – 752 с.
7. Мельников Василий Васильевич [Электронный ресурс] // Всероссийское Генеалогическое Древо. – Режим доступа: <http://baza.vgdru.com/post/1/21211/p275159.htm?o=&>.
8. Левит, М. М. Медицинская периодическая печать / М. М. Левит, М. П. Мультиановский, А. С. Георгиевский, Д. А. Великорецкий, Б. Н. Казаков, С. В. Павлова // Большая медицинская энциклопедия: В 30 томах / Главный редактор Б. В. Петровский. – 3-е издание. – М. : Советская энциклопедия, 1980. – Т. 14. Медицина – Меланоз. – 496 с.
9. Мельников, А. В. Итоги русской хирургии за последнее 25 лет / А. В. Мельников – Л. : Издание русского хирургического общества Пирогова, 1928. – 42 с.
10. Кафедра оперативной хирургии и топографической анатомии Харьковского государственного медицинского института. Отчет за 5 лет (с 10 июня 1923 года по 10 июня 1928 года). – Х., 1929. – 31 с.
11. Вопросы онкологии. – Х.: Издательство «Научная мысль», 1928. – Т. 1. – Кн. 1.
12. Мирский, М. Он открыл дорогу переливанию крови / М. Мирский // Медицинская газета. – 2007. – № 76. – 10 окт.
13. Лапин, И. П. Плацебо и терапия / И. П. Лапин СПб. : Лань, 2000.
14. Мачулин, Л.И. Улицы и площади Харькова / Л. И. Мачулин. – Х. : Мачулин, 2007. – 480 с.
15. Харьков: справочник по названиям: 7000 улиц, площадей, скверов, районов... / Составители: Е. Н. Дмитриева, Е. В. Дьякова, Н. М. Харченко; под. общ. ред. С.М. Куделко. – Х. : «Сага», 2011. – 432 с.
16. Дружинина, Ж. Ювеналий Мельников / Ж. Дружинина. – М. : Изд-во Всес. об-ва политкаторжан и поселенцев, 1929. – 67 с.

References

1. Кнопов, М. К 120-letiju so dnja rozhdenija Aleksandra Vasil'evicha Mel'nikova / M. Sh. Knoopov, V. K. Taranuha // Hirurgija. – 2009. – № 6. – S. 74 – 76.
2. Petrov, V. A. Aleksandr Vasil'evich Mel'nikov (K 90-letiju so dnja rozhdenija) / V. A. Petrov, N. S. Timofeev, E. M. Guseva // Vestnik hirurgii. – 1979. – № 9. – S. 138 – 140.
3. Mel'nikov, R. A. Aleksandr Vasil'evich Mel'nikov (K 100-letiju so dnja rozhdenija) / R. A. Mel'nikov // Klinicheskaja hirurgija. – 1989. – № 6. – S. 78 – 79.
4. Mel'nikov, R. A. Aleksandr Vasil'evich Mel'nikov (K 100-letiju so dnja rozhdenija) / R. A. Mel'nikov // Vestnik hirurgii. – 1990. – № 7. – S. 140 – 142.
5. Derzhavnij arhiv Kharkivs'koi oblasti (DAHO) f. R-1584, op. 9, spr. 1434
6. Istorija Harkivs'kogo derzhavnogo medicnogo universitetu. 200 rokov. – H. : VPC «Kontrast», 2005. – 752 s.
7. Mel'nikov Vasilij Vasil'evich [Jelektronnyj resurs] // Vserossijskoe Genealogicheskoe Drevo. – Rezhim dostupa: <http://baza.vgdru.com/post/1/21211/p275159.htm?o=&>.
8. Levit, M. M. Medicinskaja periodicheskaja pechat' / M. M. Levit, M. P. Mul'tanovskij, A. S. Georgievskij, D. A. Velikoreckij, B. N. Kazakov, S. V. Pavlova // Bol'shaja medicinskaja jenciklopedija: V 30 tomah / Glavnyj redaktor B. V. Petrovskij. – 3-e izdanie. – M. : Sovetskaja jenciklopedija, 1980. – T. 14. Medicina – Melanoz. – 496 s.
9. Mel'nikov, A. V. Itogi russkoj hirurgii za poslednee 25 let / A. V. Mel'nikov – L. : Izdanie russkogo hirurgicheskogo obshhestva Pirogova, 1928. – 42 s.

10. Kafedra operativnoj hirurgii i topograficheskoj anatomii Har'kovskogo gosudarstvennogo medicinskogo instituta. Otchet za 5 let (s 10 ijunja 1923 goda po 10 ijunja 1928 goda). – H., 1929. – 31 s.
11. Voprosy onkologii. – Kh. : Izdatel'stvo «Nauchnaja mysl'», 1928. – T. 1. – Kn. 1.
12. Mirskij, M. On otkryl dorogu perelivaniju krovi / M. Mirskij // Medicinskaja gazeta. – 2007. – № 76. – 10 okt.
13. Lapin, I. P. Placebo i terapija / I. P. Lapin SPb. : Lan', 2000.
14. Machulin, L.I. Ulicy i ploshhadi Har'kova / L. I. Machulin. – Kh. : Machulin, 2007. – 480 s.
15. Har'kov: spravochnik po nazvanijam: 7000 ulic, ploshhadej, skverov, rajonov... / Sostaviteli: E. N. Dmitrieva, E. V. D'jakova, N. M. Harchenko; pod. obshh. red. S.M. Kudelko. – Kh. : «Saga», 2011. – 432 s.
16. Druzhinina, Zh. Juvenalij Mel'nikov / Zh. Druzhinina. – M. : Izd-vo Vses. ob-va politkatorzhan i poselencev, 1929. – 67 s.

Робак И., Демочко А. ХАРЬКОВСКИЙ ПЕРИОД ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АЛЕКСАНДРА ВАСИЛЬЕВИЧА МЕЛЬНИКОВА

В статье рассматривается научная деятельность Александра Васильевича Мельникова на основании новых источников – документов архива Харьковского национального медицинского университета. С помощью анализа документов воспроизведен жизненный путь ученого в Харькове. Как результат, авторам удалось воссоздать подробности биографии А. Мельникова, которые в литературе до сих пор подавались ошибочно.

Ключевые слова: А.В. Мельников, личное дело, хирург, Харьковский медицинский институт.

Robak I., Demochko A. KHARKIV'S PERIOD OF LIVE AND SCIENTIFIC ACTIVITY BY ALEXANDER VASILIEVICH MELNIKOV

In the article was devoted Olexandr Vasilievich Melnikov's scientific activity – famous surgeon-oncologist, who worked in Kharkiv in 1923-1941. For the study authors used document of archive of Kharkiv National Medical University, namely private file of Olexandr Vasilievich Melnikov. On the ground of this document we were able to establish, that historians have made a lot of mistakes in biography of O. Melnikov. As result, we eliminated this mistakes and expanded more information about O. Melnikov.

Key words: O. Melnikov, private file, surgeon, Kharkiv Medical Institute.

Рецензент: Санжаров С.М., доктор історичних наук.

Стаття подана
15.05.2013